

برگشت مهاجرین به فقر، بیکاری و ناامیدی وضعیت بازار کار و زنان در افغانستان

عکس: نورالله شیرزاد

علی احمد

نومبر ۲۰۱۸

VIDC
VIENNA INSTITUTE FOR
INTERNATIONAL DIALOGUE
AND COOPERATION

Publisher

Wiener Institut für Internationalen Dialog und Zusammenarbeit – Vienna Institute for International Dialogue and Cooperation (VIDC), Möllwaldplatz 5/3, A-1040 Vienna

www.vidc.org

Author: Ali Ahmad (VIDC)

Interviews: Afghanistan Development and Peace Research Organization (ADPRO)

Editors: Michael Fanizadeh and Sybille Straubinger (VIDC)

Copyright pictures: © Noorullah Shirzad/ADPRO

Proof reading and editing: Kim Traill

Published in accordance with §25 of the Media Law.

Copyright: Vienna Institute for International Dialogue and Cooperation (VIDC), Möllwaldplatz 5/3, A-1040 Vienna.

Basic issues: discussion papers on development policies, international cooperation and north-south cultural exchange in addition to anti-racist campaigning.

Grafic design: typothese.at

The study is part of “Dard Kush – strengthening livelihoods of Afghan refugees and Pakistani host communities”, a project currently being implemented by FACES Pakistan in Lahore in cooperation with Caritas Austria and Caritas St. Pölten. The views expressed in this publication are those of the author, and not necessarily those of the editors/VIDC

خلاصه گزارش

1. نظر اجمالی

این تحقیق توسط انستیتوت گفتگو و همکاری‌های بین‌المللی ویانا (VIDC) در همکاری با شریک تحقیقاتی افغان خود، موسسه مطالعات توسعه و صلح افغانستان (ADPRO) انجام شده است. این پژوهش یک نظر اجمالی و تحلیل وضعیت بازار کار افغانستان با تمرکز بر سکتور غیر رسمی و مشارکت زنان در نیروی کار این کشور را به تصویر می‌کشد. این مطالعه بخشی از پروژه‌های بزرگتر بوده که بنام "درد کش - تقویت وضعیت زندگی پناهندگان افغان و جوامع میزبان در پاکستان" یاد می‌شود، که در حال حاضر توسط موسسه FACES پاکستان در لاهور یکجا با Caritas Austria و Caritas St. Pölten تطبیق می‌گردد. اداره توسعه اتریش (ADA) هزینه مالی این تحقیق را پرداخت کرده است.

پس منظر

در نیمه دوم سال ۲۰۱۶ بیش از نیم میلیون پناهجویان افغان از پاکستان اخراج گردیدند. این بیشترین رقم بازگشت کنندگان از پاکستان پس از سقوط گروه طالبان از قدرت توسط نیروهای آمریکایی در سال ۲۰۰۱ است. میزان بازگشت شمار زیادی از مهاجرین وضعیت بحرانی اقتصادی - اجتماعی افغانستان را بحرانی تر کرد. ده‌ها هزار بازگشت کننده به کابل و شهرهای بزرگ دیگر در شرق افغانستان به امید یافتن اشتغال مسکن گزیدند. اما شمار زیادی از آنها مهارت‌های لازم را برای وفق دادن شان با زندگی و اقتصاد شهری نداشتند.

در جریان تحقیق میدانی، روشن شد که حکومت و وحدت ملی افغانستان منابع کافی در اختیار ندارد که بتواند به شمار عظیمی از بازگشت کنندگان رسیدگی کند. عدم موجودیت اطلاعات و متخصصین در مورد بازار کار افغانستان، جذب بازگشت کنندگان و زنان در نیروی کار، چالش کلیدی برای محققان در جریان این تحقیق بود.

۲. خلاصه از ویژه گی‌های بازار کار افغانستان

از جمعیت حدود ۳۰ میلیون این کشور، حدود ۱۵,۹ میلیون که (۵۴,۶ درصد جمعیت را تشکیل می‌دهند) در سن کار هستند که در سن بین (۱۵-۶۴ سال) قرار دارند. تقریباً ۶,۵ میلیون افغان در کل دارای کارند که (۵,۲ میلیون) بدون کار و (۱,۳ میلیون) نیز برای ساعات محدود مصروف کارند. ۲,۱ میلیون که حدود ۲۴ درصد جمعیت کاری این کشور هستند، بیکارند. مردها بیش از ۸۰ درصد (۵,۵ میلیون) از نیروی کار این کشور را تشکیل می‌دهند در حالیکه خانمها کمتر از بیست درصد (۱,۱ میلیون) نیروی کاری را تشکیل می‌دهند. اضافه تر از ۷۷ درصد جمعیت کارگر (۵ میلیون) در مناطق روستایی زندگی می‌کنند. میزان مشارکت نیروی کاری در مناطق شهری نهایت پایین بوده که دلیل آن نیز محدود بودن فرصت‌های شغلی برای زنان، جوانان و افراد مسن عنوان شده است.

جمعیت جوان افغانستان در حال رشد سریع هستند. میزان مشارکت بی‌نهایت اندک زنان در نیروی کار، تفاوت بزرگ میان مناطق روستایی و شهری بوجود آورده که به سطح پایین سواد و تحصیل آنان و همچنین وابستگی بالای این افراد به افراد صاحب کار باعث شده که میزان مشارکت آنان در نیروی کار کشور تاثیر گذار نباشد.

۱,۲. بخش‌های اشتغال

زراعت بزرگترین سکتور اشتغال در افغانستان محسوب می‌شود که ۴۴ درصد از تمامی وظایف (۲,۸ میلیون) را تشکیل داده و ۲۳ درصد از تولید ناخالص داخلی نیز از زراعت بدست می‌آید. افراد مشغول در بخش زراعت دارای مهارت‌های لازم نبوده و ۸۷ درصد از کارگران در این سکتور بدون تحصیلات رسمی بوده و حتی قادر به خواندن و نوشتن نیستند.

تقریباً ۲۰ درصد از نیروی کار افغانها که حدود (۱,۳ میلیون نفر) می‌شود در سکتور خدمات مصروف کارند. در بخش‌های دیگر شامل امنیت (اردو و پولیس) تنها ۴ درصد مردم مشغولند. آموزش و پرورش نیز (۴ درصد) و خدمات اجتماعی (۵,۷ درصد) از نیروی کار را جلب کرده است. بقیه سکتورهای اقتصادی را به مشکل می‌توان در احصایه‌های اشتغال مشاهده کرد.

۲,۲. مشخصات نیروی کار زنان

نامنی، موانع فرهنگی و سطح پایین تحصیل و سواد عمده ترین عوامل بازدارنده مشارکت زنان در بازار کار است. علاوه بر کارهای خانه، اشتغال زنان اساساً در زراعت، تولید و خدمات محدود است. بالاتر از ۷۸ درصد کارگران تولیدی و مربوط به لباس خانم‌ها هستند. این در حالیست که ۶۵ درصد از تمامی نیروی کار در بخش زراعت را زنان تشکیل می‌دهند.

شغل آزاد منبع حیاتی و عمده درآمد را برای زنان در سکتور غیر رسمی فراهم می‌نماید، بخصوص در مناطقی که از کار زنان در بیرون از خانه به سبب محدودیت‌های فرهنگی و عدم اجازه دادن به بیرون رفتن آنان جلوگیری می‌شود. فعالیت‌های اقتصادی خانگی شامل قالین بافی، گلدوزی و خیاطی و حتی کارهای زراعتی همانند مراقبت از مویشی و تهیه محصولات لبنی و فروش آن می‌شود.

معارف / میزان سواد: تنها ۳۴,۸ درصد افغان‌های پانزده سال و بزرگتر از نعمت سواد برخوردارند. میزان سواد در مناطق مناطق شهری و روستایی متفاوت است. در مناطق شهری بیش از ۴۰ درصد زنان باسواد هستند، در حالی که ۶۶,۸ درصد مردان قادر به خواندن و نوشتن هستند. در مناطق روستایی بیش از ۴۵ درصد مردها سواد دارند که شمار زنان با سواد ۱۳,۱ درصد است. در سراسر افغانستان شش میلیون زن و تقریباً چهار میلیون مرد که بالاتر از پانزده سال سن دارند، قادر به خواندن و نوشتن نیستند.

موانع فرهنگی: زنان برای کار کردن در بیرون از خانه با موانع فرهنگی عمده و بدنامی اجتماعی روبرو هستند. داکتر لینا ابی رافع، یکی از پیشگامان مطالعات درباره جنسیت و از عالمان و نویسندگان کتاب "جنسیت و کمک بین المللی در افغانستان که در سال ۲۰۰۹ چاپ شده می‌نویسد که برای بسیاری از مردان و زنان افغانستان " اشتغال زنان بازتاب دهنده و یاد آورنده بی‌نهایت فقر و بیچاره‌گی شان بوده و اشتغال زنان توهمین به شان و کرامت مردان بوده و توانایی مردان را برای فراهم آوری نفقه زیر سوال می‌برد..."

فرزانه یکی از خانم‌های بازگشت کننده درکمپ باریک آب که در نزدیک شهر کابل واقع است، دیدگاه مشابه را بیان می‌کند: "مردان احساس شرم می‌کنند اگر خانم‌های‌شان بیرون از خانه کارکنند. مردها فکر می‌کنند که اگر خانم‌های‌شان بیرون از خانه کار کنند این خلاف غیرت شان است. اگر مرد نتواند خانم خود را نان بدهد بسیار بی‌غیرت است."

زنان افغان ممکن بعد از سرنگونی طالبان از نظر سیاسی و قانونی توانمند شده باشند، اما وضعیت فرهنگی اکثراً آنان را متاثر می‌سازد. این روند باعث می‌شود که تغییری در وضعیت آنان ایجاد نشود. نورینه، استاد خیاطی بازگشت کننده از پاکستان، به محققین چنین گفت: "زمانیکه من خانه را به قصد کار ترک می‌کنم همسایه‌ها فکر می‌کنند که من با صاحب کارم رابطه جنسی دارم." خانم نورینه افزود که او باید این چنین شایعات را نادیده بگیرد در غیر این صورت قادر به کار در بیرون از خانه نخواهد بود.

۳. خلاصه نتایج عمده و تحلیل از مصاحبه‌های ژرف

۱,۳. حکومت وحدت ملی

"زنان در زمینه پروسیس میوه و سبزیجات و زراعت آموزش دیده اند، اما ما موفق به پیدا کردن مارکیت برای محصولات آنها نشدیم"

سپوژمی وردک، معینه وزارت امور زنان

تیم تحقیق در افغانستان چهارده مصاحبه ژرف را با ۹ مرد و پنج زن انجام دادند، این افراد شامل (مسولین ارشد حکومت وحدت ملی، نماینده های اتاق های تجارت افغانستان، سازمان احصاییه مرکزی افغانستان و اتحادیه های کارگران و پیشه وران) بودند. نتایج که از این مصاحبه بدست آمد موضوعات ذیل است:

آموزش حرفوی: حکومت افغانستان از تمامی برنامه‌های آموزشی حرفه‌ای استقبال نمی‌کند. فیض الله ذکی، وزیرکار، امور اجتماعی، شهدا و معلولین منتقد روند آموزش‌های حرفه‌ای فعلی بوده و به این باور است که مهارت‌های که تدریس می‌شوند جوابگوی نیازمندیهای نسل جوان در حال رشد سریع و همچنین برای ایجاد اشتغال دراز مدت نیست. وزارت آقای ذکی و سازمانهای همکار برای تقریباً ۳۸۰۰۰ افغان که شامل ۱۷۰۰۰ زنان می‌شود، زمینه آموزش فراهم کرده است. اطلاعاتی که دال بر شامل بودن بازگشت کنندگان و بی‌جاشدگان داخلی در این آموزشها باشد، وجود ندارد.

کمک انکشافی: از زمان آغاز حضور آمریکا به رهبری آمریکا در افغانستان از سال ۲۰۰۱ میلادی تاکنون جامعه جهانی میلیاردها دالر به افغانستان تزریق کردند تا صلح و آینده مرفه را در این کشور تضمین نمایند. اراکین رسمی افغانستان از طرز مصرف این کمکها که اساساً مطابق به منافع کشورهای کمک کننده انجام شده، دیگر اینکه این پولها برای توسعه زیربناهای صنایع، زراعت، مدیریت آب و سکتور حمل و نقل که فرصتهای کاری دراز مدت را ایجاد می‌کردند، مصرف نشده، شاکی هستند. سرمایه گذاری‌های کوچک که در هفده سال گذشته در سکتورهای مذکور انجام شده است که به شدت تحت تأثیر وضعیت بد امنیتی در کشور قرار داشته است.

امنیت/فقر: خروج نیروی های ناتو در سال 2014 وضعیت امنیتی و اقتصادی افغانستان را به شدت تحت تاثیر قرار داده است. از زمان خروج نیروهای نظامی خارجی از افغانستان، سطح فقر به طور

چشمگیری افزایش یافته است: در حال حاضر ۵۵ در صد از نفوس این کشور زیر خط فقر زندگی قرار دارند. این رقم در سالهای ۲۰۱۱ - ۲۰۱۲ تنها ۳۸ در صد بود. دهها هزار افغان که توسط نیروهای خارجی و سازمانها بین المللی استخدام شده بودند وظایف خود را از دست دادند، گروه طالبان قدرت گرفتند، داعش در خاک افغانستان ظهور کرد که در نهایت تلفات ملکی به طور بی سابقه افزایش یافت.

بازگشت کنندگان: در پاسخ به اخراج تعداد قابل توجهی از بازگشت کنندگان که در نیمه دوم سال ۲۰۱۶ از پاکستان صورت گرفت، سه اداره سازمان ملل متحد (برنامه انکشافی ملل متحد، کمیساری عالی سازمان ملل برای پناهندگان، سازمان بین المللی کار) در همکاری با وزارت کار، امور اجتماعی، شهدا و معلولین برنامه حمایت تحرک و معیشت افغانستان به نام سلام (SALAM) را طرح ریزی نمودند. هدف برنامه سلام مرفوع ساختن نیازمندیهای درازمدت بیجا شدگان داخلی بخصوص زنان و جوانان بود. سلام در جنوری ۲۰۱۷ با تطبیق یک دوره امتحانی در شش ولایت بشمول ولایت ننگرهار آغاز شد.

خانجان الکوزی معاون اتاقهای تجارت افغانستان از حکومت وحدت ملی و حامیان بین المللی آن در ناتوان بودن آنها در ارائه خدمات حیاتی برای افغانها بخصوص بیجاشدگان داخلی و بازگشت کنندگان انتقاد دارد. آقای الکوزی گفت: "دولت افغانستان و جامعه بین المللی تنها حرف زده و اظهار همدردی می کنند اما در عمل چیزی برای تبارز ندارند. مردم زیر خیمه ها در دشت ها در مکانهای بدون آب، کلینیک، داکتر و خدمات دیگر زندگی می کنند."

زنان: بسیاری از زنان اشتغال را در فعالیت های زراعتی و غیر زراعتی جستجو می کنند. وزارت امور زنان و وزارت زراعت، آبیاری و مالداری مشترکاً برنامه های آموزش حرفه ای را با کمک مالی و تخنیکی که بصورت اخص به زنان اختصاص یافته بود، فراهم می نماید. وزارت امور زنان بیست و دو مجتمع مخصوص برای خانمها را که شامل باغها، کارگاه های آموزشی و محل خرید و فروش است، ایجاد کرده که تا حال ۷۰۰۰ خانم در پروسیس میوه و سبزیجات، گلدوزی، خیاطی و مهره دوزی آموزش دیده اند.

پروژه های دولتی: از سال ۲۰۱۶ تا حال، بیش از ۲۷۰۰۰۰ خانم های سرپرست خانواده، فامیل های فقیر و محروم، افراد معلول و بیجاشدگان داخلی که دارای زمین زراعتی باشند از برنامه های حمایتی ریاست اقتصاد خانواده وزارت زراعت، آبیاری و مالداری سود برده اند. این پروژه ها در مناطق روستایی و شهری که شامل زراعت و پروژه های دامداری مثل تولید زعفران، پروسیس مواد غذایی، باغداری، ساخت گلخانه، زنبورداری و مرغداری می شود، تطبیق می گردد. در مناطق که زمین زراعتی کمتر وجود دارد، ریاست اقتصاد خانواده به زنان سرپرست خانواده مواشی توزیع می کنند تا این خانواده ها را در ایجاد درآمد کمک کند.

اداره ایالات متحده آمریکا برای توسعه بین المللی (USAID) در همکاری با حکومت افغانستان برنامه وسیع توانمند سازی زنان را که "Promote" نامیده می شود در سال ۲۰۱۴ آغاز نموده که هدف آن بهتر ساختن وضعیت ۷۵۰۰۰ زن افغان و نیز تأمین نمایندگی آنان در حکومت، تجارت و جامعه مدنی می باشد. اداره سر مفتش خاص ایالات متحده آمریکا (SIGAR) در ماه سپتمبر ۲۰۱۸ گزارش داد که پروموت یک برنامه ناموفق بوده و پول مالیه دهندگان آمریکا را ضایع کرده است.

۲,۳. سازمانهای توسعه، کارفرمایان، مربیان و کارشناسان

"حکومت وحدت ملی یک حکومت ناکام بوده بدلیل اینکه به مردم وعده ایجاد شغل داده بود ولی برعکس، مردم بیشتر وظایف خود را از دست دادند. حکومت وحدت ملی و کشورهای خارجی از بازگشت کنندگان و پناهجویان برای رسیدن به مقاصد سیاسی خویش استفاده ابزاری می‌کنند."

فتانه گیلانی، ریسه انجمن زنان افغانستان

تیم تحقیق پانزده مصاحبه ژ (با ده خانم و پنج آقا) انجام دادند که شامل نمایندگان چندین سازمان غیر دولتی، کارفرمایان، مربیان و کارشناسان می‌شدند. بیش از ۲۰۰۰ سازمان غیر دولتی (انجو) عمدتاً در بخش‌های خدمات اجتماعی، صحت، معارف و زراعت در وزارت اقتصاد افغانستان ثبت هستند. معلومات زیر یک نظر اجمالی در مورد برنامه‌های اشتغال زایی است که توسط سازمانهای مختلف فراهم شده است.

هاشم رسولی، هماهنگ کننده برنامه‌های جامعه همکاری‌های بین المللی آلمان (GIZ) در کابل به این باور است که مهارتهای بازگشت کنندگان و بی‌جا شدگان داخلی برای یافتن اشتغال کافی نیست. آقای رسولی می‌افزاید که برای بازگشت کنندگان نهایت مشکل است که بدون سرمایه برای آغاز کار و بار اقدام یا بتوانند با نخبگان افغان ارتباط ایجاد و در نیروی کار مدغم شوند. بلال خدران، هماهنگ کننده معیشت و امنیت غذایی شورای مهاجرت ناروی (NRC) به این باور است که مهارتهای بازگشت کنندگان با تقاضای مارکیت کار افغانستان سازگاری ندارد. به گفته آقای خدران، هیچ برنامه جامعی وجود ندارد که بازگشت کنندگان و بی‌جا شدگان داخلی را جهت پیدا کردن اشتغال کمک کند.

موسسات مختلف بین المللی برنامه‌های را جهت ایجاد شغل و ادغام بازگشت کنندگان، بی‌جا شدگان داخلی و زنان در بازار کار روی دست گرفته‌اند. جامعه همکاریهای بین المللی آلمان (GIZ) برنامه توسعه اقتصاد دوامدار و تولید شغل (SEDEP) را در هفت ولایت شمالی در سال ۲۰۱۴ آغاز نمود. هدف این بود که افراد بازگشت کننده که بیشتر در سال ۲۰۱۸ برگشت و شمار آنان نیز زیاد بود، بخصوص در دو سال گذشته از اروپا و پاکستان، کمک کند.

کمیته دنمارک برای کمک به پناهندگان افغان (DACAAR) قصد دارد تا ۲۸۰۰۰ بازگشت کنندگان، بیجاشدگان داخلی، جوانان و جوامع میزبان را آموزش داده و فرصتهای اشتغال زایی را در بخش زراعت و غیر کشاورزی برای آنان فراهم کند.

ارزیابی بازگشت و انکشاف برای افغانستان (RADA) ۳۰۰۰۰ افغانهای آسیب پذیر - زنان و جوانان بطور اخص - که از اروپا، پاکستان و ایران عودت کرده‌اند را با برگزاری برنامه های تخریکی و آموزش حمایت می‌کند.

داستانهای موفق: علیرغم چالشهای که زنان با آن روبرو‌اند، بازگشت کنندگان زن در سکتورهای رسمی و غیر رسمی منحصبت متشبت، مالکین تجارت، کارفرمایان و کارمندان فعال اند. شیرین اکبری در جریان هفده سال زندگی در پاکستان بحیث پناهجو مصروف قالین بافی بود. در حال حاضر خانم اکبری بین ۵۰ - ۶۰ فامیل را در شرکت قالین و صنایع دستی "خواهران" در کابل استخدام نموده است. خانم اکبری تایید کرد که مشکلات عمده فرهنگی و مالی برای زنان وجود دارد، اما معتقد است که اگر به زنان فرصت بیشتر داده شود، می‌توانند در اقتصاد سهم بگیرند.

مریم جامع الاحمدی رئیسه "شرکت تولید، پروسیس و بسته بندی محصولات زراعتی بانو" در ولایت غربی هرات است. خانم احمدی که زمانی در ایران پناهجو بود، در حال حاضر سی خانم را در شرکت خویش به کار گماشته است. ایشان نیز با موانع متعدد روبرو است، ولی او مصمم است تا با تمام محدودیتهای فرهنگی مبارزه کند. از نظر خانم احمدی، سرمایه گذاری در توانمند سازی زنان از طریق زراعت آنها را در تصمیم گیریها در خانه و بیرون از آن کمک می‌کند.

۳,۳. برگشت کنندگان

"این یک محل خشک است. آب وجود ندارد. کار نیز برای مردم وجود ندارد. بعضاً ما برای سه روز چیزی نمی‌خوریم. ما به افغانستان عودت نمودیم به امید اینکه زندگی ما نسبت به پاکستان بهتر شود، ولی افغانستان فقیرتر است، بدتر نسبت به پاکستان. در اینجا برای دختران و زنان احترامی وجود ندارد. این سرزمین مردم بی‌کار است. مردم غریب را کسی کمک نمی‌کند زیرا آنها نیز غریب هستند."

زرخانگه، سرپرست خانواده، شرق افغانستان

بیست و دو مصاحبه در دو شهرک غیر رسمی و یک شهرک رسمی انجام شده است. این مصاحبه ها شامل یک خانم و چهار مرد در شهرک پل بهسود، جایی که صد خانواده در داخل شهر جلال آباد موقعیت دارند، هفت مرد و یک خانم در شهرک گمبیری که یک ساحه فقیرنشین روستایی در شرق افغانستان - بین ولایات ننگرهار و لغمان، و دو مرد و شش خانم در شهرک باریک آب - که یک ساعت با موتر از کابل فاصله دارد و در مرز ولایت پروان موقعیت دارد.

"فرزندانم اکنون از من می‌پرسند که چرا به کشوری برگشتیم که چیزی وجود ندارد که زنده گی خود را پیش ببریم. نه خانه، نه آب و نه کار،" این سخنان اعظم است. کسی که در سال ۲۰۱۶ همراه با خانواده خود از پاکستان اخراج گردید و در حال حاضر در شهرک گمبیری زندگی می‌کند. بازگشت کنندگان در شهرک‌های پل بهسود و گمبیری ناراحتی مشابه دارند؛ مثل نبود کار، نبود خانه، نبود آب و از خدمات اساسی شکایت داشتند. آنها احساس می‌کنند که بصورت دسته جمعی مورد بی‌توجهی قرار گرفته و در ضمن از طرف جنگ سالاران محلی و حکومت ولایتی مورد آزار و اذیت قرار گرفته‌اند. سه صد خانواده که در باریک آب از نبود اشتغال، سرپناه، خدمات صحی، آب، برق و یک لیسسه عالی رنج می‌بردند و در ضمن تمامی شان احساس می‌کردند که زندگی شان در پاکستان بهتر بوده است.

برای بسیاری از مصاحبه شونده‌ها یافتن سرپناه در اولویت بود، زیرا تمایلی نداشتند که زنان و اموال خود را بدون سپر حفاظتی بخاطر یافتن کار رها کنند. یکی از بازگشت کنندگان در گمبیری اظهار داشت که "اول سرپناه و بعد کار". برای مصاحبه شندگان باریک آب، ساخت مدل غربی خانه هایشان که دیوارهای حویلی نداشتند و در یک محل خشک و سنگی با حمایت مالی دولت استرالیا ساخته شده، چندان خوشایند نیست.

زنان افغان که مایل ورود به بازار کار هستند، با موانع متعدد روبرویند: بی‌سوادی، سطح پایین تحصیلات، موانع فرهنگی، خانواده گی و اجتماعی که مشارکت زنان را در فعالیت‌های اقتصادی محدود می‌سازد، از این جمله هستند. رایج ترین منبع درآمد برای تمامی زنان مصاحبه شونده کارگر در هر سه شهرک و زنانیکه که در خانه کار می‌کنند، بیشتر در آمد شان از قالین بافی، خیاطی، گلدوزی و مهره دوزی است ولی این درآمد نامنظم و غیر قابل اعتماد است.

زنان عمدتاً جهت مصارفات روزمره بر اشتغال مردان خانواده (محرم) خود متکی هستند. مردها مصروف مزدورکاری روزمره از قبیل درایوری، کارهای میخانیکی و نیز تدریس در مکتب ها هستند که توسط یونیسف (UNICEF) تمویل مالی می شود.

"من از برگشت به افغانستان پشیمان هستم. زندگی من به عنوان پناهجو در پاکستان بسیار بهتر بود. من انتظار داشتم که زندگی من با گذشت هر سال بهتر شود، ولی برخلاف انتظار چنین نشد. اگر فرصت دوباره بیابم دوباره راه مهاجرت را در پیش خواهم گرفت."

ثمر، باریک آب

۴. سفارشات

۴، ۱. به سازمانهای توسعه‌ای و تمویل کنندگان

- اولویت بندی سکتورهای کاریابی: زراعت به عنوان یک سکتور عمده، ضرورت به حمایت و سرمایه گذاری عظیم دارد تا کسانی که در این سکتور مصروف کار هستند، بتوانند درآمد کافی برای ادامه زندگی بدست بیاورند.
- ایجاد مراکز حرفوی در مناطق روستایی: این امر سبب خواهد شد که مردم در ساحات دور افتاده به این مراکز آموزشی دسترسی داشته باشند و نیز بخاطر اشتراك زنان در این مراکز آموزشی احساس امنیت می کنند. این مراکز با فصل های زراعتی خود را وفق داده و در ضمن ظرفیت افزایش درآمد مردها و زنان را سبب شود.
- ملاها و بزرگان محل را در جریان پلان گذاری و تطبیق برنامه های آموزش های حرفوی دخیل بسازید. بزرگان مذهبی و محلی توانایی آنها دارند که از شدت بار منفی اصطلاحات همانند "غیرت" و "تنگ" کاسته و در محلات شان بصورت تدریجی این حساسیت را کاهش داده تا زنان از آن سود برده و نقش موثرتری را در اقتصاد بازی کنند.
- آموزش راهبردی بازاریابی: بسیاری از موسسات بین المللی از زمان مداخله نظامی آمریکا در سال ۲۰۰۱، آموزش های را فراهم نموده اند، اما راهنمای بیشتر جهت استفاده از فنآوری و ایجاد ارتباط با مارکیت ضرورت است.
- صنّف های سواد آموزی و حساب ابتدایی باید بطور موازی با آموزش های حرفه ای تنظیم گردد.
- فراهم آوری آموزش مهارتها برای تولید اجناس قابل فروش برای زنان و جوانان، بشمول آموزش در دیزاین و ایجاد شبکه برای تولید درآمد که از پروژه های غیر زراعتی بدست می آید. برای زنانیکه قبلا آموزش دیده اند دوره های آموزشی کوتاه مدت برگزار شود.

- زنان را با منابع مالی کمک کنید: زنان نمی‌توانند که قرضه بگیرند، بخاطر اینکه تمامی جایزات بنام مردان خانواده ثبت است.
- مشاوره روانی: مشاوره روانی را در ولایات همچون ننگرهار که تعداد زیاد از بازگشت کنندگان ساکن شده‌اند، باید بیشتر شود.

۲,۴. به حکومت وحدت ملی افغانستان

- در نظر گرفتن سیاست چند بعدی برای افزایش تولید در سکتور زراعت افغانستان و ایجاد شغل‌های بیشتر.
- برای ده‌ها قین مارکیتهایی شود، زیر ساخت‌ها بهبود یابد و استفاده مؤثر از فن آوری شود.
- بهبود هماهنگی: دولت افغانستان باید هماهنگی را در سطح وزرات خانه‌ها و ولایات تقویت نموده و در ضمن یک سیستم مرکزی اطلاعاتی را ایجاد نماید.
- قوانین کار برای زنان را اصلاح شود و نیز به تبعیض علیه زنان خاتمه داده شود. مردان نسبت به زنان ترجیح داده می‌شوند: زیرا: (۱) رخصتی ولادی ضرورت ندارند، (۲) می‌توانند که ساعات طولانی کار کنند، (۳) تماس با مردها در شب و روز امکان دارد، (۴) و به ترانسپورت ضرورت ندارند.
- اصلاح حقوق ملکیت: زن و مرد دارای حقوق و مسئولیت‌های مساوی مطابق به قانون اساسی افغانستان دارند. با وجود آن دستورات فرهنگی و سنتی مانع داشتن جایزاد بنام خودشان است. داشتن جایزاد بنام زنان آنها را در گرفتن قرضه کمک کرده تا پروژه های خود را تمویل و فرصت‌های شغلی را برای زنان دیگر ایجاد کنند.
- حکومت وحدت ملی باید حقوق کارگران را در سکتور غیر رسمی مصون سازد. با وجودیکه این سکتور قسمت اعظم از بازار کار افغانستان را اشغال کرده ولی درآمد آن پایین و غیرقابل اعتماد است.
- حکومت افغانستان و موسسات بین المللی با استفاده از رسانه‌ها باید یک کمپاین آگاهی دهی در مورد فرصت‌ها و چالشهای بازار کار را آغاز نمایند.
- موضوع بازگشت کنندگان و بیجا شدگان داخلی باید به یک بحث ملی بدل شود. پایان جنگ در افغانستان به این زودی دور از انتظار است، بنابر این بیجا شدن مردم ادامه پیدا خواهد کرد. با توجه این موضوع خیلی مهم است تا در هر جایی که مردم بیجا می‌شود، برای آنان خدمات لازم فراهم شود.
- تقویت نقش سکتور خصوصی در زراعت و سکتور غیررسمی توأم با تشویق سرمایه گذاری و ترویج تجارت زراعتی.

۳,۴. به دولت اتریش

- حمایت از ابتکارات محلی از طریق افغانان مقیم اتریش: دخیل ساختن افغانهای مقیم اتریش تأثیر دراز مدت را در افغانستان تامین می‌کند. این افغانها وضعیت کشور خود را خوب دانسته و توانایی آنها دارند تا بر تطبیق پروژه‌ها نظارت و گزارش دهند.
- تخصص افغانهای مقیم اتریش شناسای شود و بخصوص از ظرفیت خانمها برای انتقال کمکهای بشردوستانه و انکشافی استفاده کنید.
- افغانستان کشور امن نیست: پناهندگان نباید به افغانستان برگردانده شوند. وضعیت افغانستان از نظر مصونیت بشری و امنیتی در حد یک فاجعه است.

۵. روش تحقیق

این مطالعه بر اساس تحقیقات کتابخانه‌ای و پژوهش میدانی بین نوامبر ۲۰۱۷ و آگست ۲۰۱۸ انجام شد. برای انجام این تحقیق تلاش شده تا ویژگی‌های بازار کار افغانستان بخصوص سکتور غیر رسمی را مطالعه نماید. تیم موسسه مطالعات توسعه و صلح افغانستان (ADPRO) پنجاه مصاحبه همه جانبه را با اهل خیره به شمول نمایندگان نهادهای ذیربط حکومت افغانستان، سازمانهای بین المللی، کارفرمایان، زنان تجارت پیشه و کارشناسان انجام داده‌اند. این مصاحبه‌ها شامل بیست و یک مصاحبه با بازگشت کنندگان زن و مرد که به اجبار از پاکستان اخراج شده بودند و بعد از اخراج در شرق افغانستان ساکن شده بودند. تمامی مصاحبه‌ها به زمان دري و پشتو صورت گرفت به استثناء یک مصاحبه که به زبان انگلیسی انجام شده است.